የሰ/መ/ቁ. 60464

መጋቢት 8 ቀን 2003 ዓ.ም

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

ሐጎስ ወልዱ

ዳኜ መላኩ

ተሻገር ገ/ስላሴ

አሊ መሐመድ

አመልካች፡- የኦሮሚያ መንገዶች ባለሥልጣን

ተጠሪ፡- አቶ ግርማ ወዮሳ

መዝገቡ ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል፡፡

ፍ ር ድ

የሰበር አቤቱታው ሠራተኛው የአሁኑ ተጠሪ የተቀጠረበትን የአሠሪውን ሥራ በመሥራት ላይ እያለ ድንጋይ ወድቆበት ሁለት የእግሮቹ ጣቶች ተቆርጠው ዘላቂ የአካል ጉዳት ደርሶበታል ተብሎ በአዋጅ ቁጥር 377/1996 አንቀጽ 109(3) መሠረት ካሣ ብር 57,442.66 እንዲከፈለው በሚል የተሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው በማለት በሕገ መንግሥቱ አንቀጽ 80(3) መሠረት የቀረበ ነው፡፡

የጉዳት ካሣውን ክስና ክርክር በመጀመሪያ ደረጃ አይቶ ውሣኔውን የሰጠው የግራር ጃርሶ ወረዳ ፍ/ቤት ሲሆን ቀጥሎም የኦሮሚያ ሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ጉዳዩ በይግባኝ ቀርቦለት ክርክሩን ከሰማ በኂላ መርምሮ በሰጠው ውሣኔ ወረዳው ፍ/ቤት የሰጠው ውሣኔ ጉድለት የለበትም በማለት በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348(1) መሠረት አጽንቶታል፡፡ በመጨረሻም የአሁኑ አመልካች ሠራተኛው ዘላቂ የአካል ጉዳት ደርሶበታል ተብሎ ካሣ እንዲከፈለው ተብሎ በሥር ፍ/ቤቶች የተሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት ያለበት ነው በማለት ለኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት አቤቱታውን አቅርቦ የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎትም በጉዳዩ ላይ ግራቀኙን ካከራከረ በኂላ መርምሮ በሰጠው ውሣኔ በወረዳው ፍ/ቤትም ሆነ በዞኑ ከፍተኛ ፍ/ቤት የተሰጠው ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለበትም በማለት ሊያፀናው ችሏል፡፡

የአሁኑ የሰበር አቤቱታ በዚህ ምክንያት የቀረበ ሲሆን የአመልካች ነገረ ፈጅ በ13/1/2003 ዓ.ም ጽፈው ባቀረቡት የሰበር ማመልከቻ የካሣውን ጉዳይ በየደረጃው ያዩት የክልሉ ፍ/ቤቶች የሰጡት ውሣኔ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው የሚሉባቸውን ምክንያቶች ዘርዝረው አቅርበዋል፡፡

አቤቱታው ተመርምሮ ጉዳዩ ለሰበር ችሎት ቀርቦ እንዲታይ ተብሎ በመወሰኑ ማመልከቻው ለአሁኑ ተጠሪ ተልኮ ቀርቦ መልስ እንዲሰጥበት ተደርጓል፡፡ በዚህም መሠረት ተጠሪ በ23/5/2003 ዓ.ም ጽፎ ባቀረበው መልስ አመልካች በእኔ ላይ ጉዳት ስለመድረሱ እያየና በህክምና ማስረጃም ተረጋግጦ እያለ ሊከፈለኝ የሚገባውን ካሣ እንዳይከፈል ለማድረግ ለሰበር ችሎት አቤቱታ ማቅረቡ ተቀባይነት ሊሰጠው አይገባም፣ በሥር ፍ/ቤቶች የተሰጠው ውሣኔም መሠረታዊ የሕግ ስህተት የለበትም፣ ኪሣራ ተቆርጦልኝ መዝገቡ ሊዘጋ ይገባል በማለት ተከራክሯል፡፡ የአመልካች ነገረ ፈጅም በተጠሪው በኩል በቀረበው መልስ ላይ በጽሑፍ የመልስ መልስ ሰጥቶበታል፡፡ የአመልካች ነገረ ፈጅ አጥብቆ የሚከራከረው የቀረበው የሕክምና ማስረጃ በአሁኑ ተጠሪ አካል ላይ ስለደረሰው ጉዳት መጠን የሚያረጋግጥ ስላልሆነ ቋሚ ሙሉ የአካል ጉዳት ደርሶበታል ተብሎ ካሣ ሊወሰንለት አይገባም፤ የጉዳቱ መጠን ባልተገለፀበት ሁኔታ ካሣ እንዲከፈለው መወሰን ስለማይቻል እንደገና ወደ ሆስፒታል ተልኮ የጉዳቱ መጠን ተገልጾ መቅረብ አለበት በማለት ነው፡፡

የጉዳዩ አመጣጥና የክርክሩ ይዘት ከዚህ በላይ እንደተመለከተው ሲሆን ይህ ችሎትም ጉዳዩን አግባብነት ካላቸው የአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ ሕግ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምሯል፡፡

እንደመረመረውም በአሁኑ አመልካችና በተጠሪው መካከል የአሠሪና ሠራተኛ የሥራ ውል ግንኙነት መኖሩና ሠራተኛው የአሁኑ ተጠሪ በአሠሪው የተቀጠረበትን ሥራ በማከናወን ላይ እያለ ጉዳት የደረሰበት መሆኑ የሚያከራክር አይደለም፡፡ የሚያከራክር ሆኖ የተገኘው የአካል ጉዳት መጠን ደረጃው የሚመደበው በጊዜያዊ የአካል ጉዳት ነው ወይንስ ዘላቂ ከፊል የአካል ጉዳት ወይንም ደግሞ በዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት መሆን አለመሆኑ እና የካሣው መጠን እንዴት ይወሰናል የሚለው ነው፡፡

በሠራተኛው /በአሁኑ ተጠሪ/ ላይ ጉዳት የደረሰው በየትኛው አካሉ ላይ ነው? በቀረበው የሕክምና ማስረጃስ የተረጋገጠው ምንድነው? የሚለውን በተመለከተ፡-

ተተርጉሞ ከዚህ መዝገብ ጋር ተያይዞ በቀረበው የግራር ጃርሶ ወረዳ ፍ/ቤት በሰጠው ውሣኔ ላይ ተጽፎ የሚገኘው እና ቀጥሎ ጉዳዩን በይግባኝ ያየው የኦሮሚያ ሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በውሣኔ ላይ የገለፀው ፍሬ ነገርም ሆነ የማስረጃ ሁኔታ የተምታታ ከመሆኑም በላይ በዚህ መዝገብ በነበረው የክርክር ሂደት ሠራተኛው የአሁኑ ተጠሪ በግንባር በችሎት ተገኝቶ ስለደረሰበት የአካል ጉዳት ተጠይቆ ከገለፀውና ካሣየው ጋር የማይገናኙ ነገሮች ያሉበት ሆኖ ተገኝቷል፡፡ የግራር ጃርሶ ወረዳ ፍ/ቤት በሰጠው ውሣኔ ላይ የአሁኑ ተጠሪ ባቀረበው የክስ ማመልከቻ ላይ የፃፈው ነው ብሎ ያሰፈረው በእግሩ ላይ ድንጋይ ወድቆበት እግሩ የተሰበረና ሲሰራ የነበረውን ግንበኝነት ለመሥራት የማያስችለው ዘላቂ የአካል ጉዳት የደረሰበት ስለመሆኑ የሚገልጽ ሲሆን የሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ደግሞ በውሣኔው ላይ በክሱ የተገለፀ ነው ብሎ የፃፈው ለድልድይ የሚሆን ድንጋይ እየጠረበ እያለ ድንጋይ ወድቆበት ሁለት የእግር ጣቶቹ ተቆርጠው እግሩም ተሰብሯል የሚል ነው፡፡ የግራር ጃርሶ ወረዳ ፍ/ቤትም በውሣኔው ላይ የፍቼ ሆስፒታል የሃኪሞች ቦርድ የፃፈው የህክምና ማስረጃ በአሁኑ ተጠሪ ላይ ጉዳት የደረሰበት በእግር ጣቱ ላይ ስለመሆኑ የሚያስረዳ ነው በሚል መንገድ ገልጾታል፡፡ ሆኖም ከሣሹ የአሁኑ ተጠሪ በአካል ቀርቦ ሲጠየቅ የተቆረጡት የእግር ጣቶቹ ሣይሆኑ የግራ እጁ ሁለት ጣቶች እንደሆኑ አሣይቷል፡፡ ሲታይም የግራ እጅ ሁለት የመሀል ጣቶች ተጐምደዋል፡፡ እግሬም ተሰብሯል ብሏል፡፡ በእርግጥ የአሁኑ ተጠሪ ለወረዳው ፍ/ቤት የቀረበው የፍቼ ሆስፒታል የሀኪሞች ቦርድ የሰጠው የሕክምና ማስረጃ ነው በማለት ከመዝገቡ ጋር እንዲያያዝ አድርጐት የተገኘው በእንግሊዘኛ የተፃፈው ሲታይ፡-

………. Patient Girma Weysswa Boru ……

…. X-ray showing fracture of the femur, and amputation of tip of two fingers from left hand for which reason referred to Tukur Anbassa Hospital.

But he developed mal union and shortening of the high and difficulty in using his leg as previously.

Thus the board decided the above named patient can't work as carpainter.

በሚል የሚነበብ ሲሆን ይህም ተጠሪው ቀርቦ የደረሰብኝ ጉዳት ነው ብሎ ያሣየውን የሚደግፍ ሆኖ ተገኝቷል።

ሌላው የሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በውሣኔው ላይ የጥቁር አንበሳ ሆስፒታል የሕክምና ቦርድ ጽፏል ብሎ የጠቀሰው የሕክምና ማስረጃ በሚመለከት ተጠሪው ተጠይቆ ጥቁር አንበሳ ሆስፒታል ሂዶ አለመታከሙን ስላረጋገጠ ፍ/ቤቱ ከየት አምጥቶ በውሣኔው ላይ ሊጽፈው እንደቻለ ለመረዳት አልተቻለም። የአሁኑ ተጠሪ ጥቁር አንበሳ ሆስፒታል ሄጄ አልታከምኩም እያለ በውሣኔው ላይ ጥቁር አንበሳ ሆስፒታል ሄዶ የታከመበት ማስረጃ እንዲቀርብ ተደርጐ የህክምና ቦርድ በተጠሪ ላይ የደረሰው ጉዳት ዘላቂነት ያለው በፊት ሲሰራ የነበረውን የአናጺነት ሥራ ለመሥራት እንደማይችል አረጋግጧል ተብሎ የተፃፈውን ለመቀበል አይቻልም።

ሠራተኛው የአሁኑ ተጠሪ የተቀጠረበትን የአሠሪውን ሥራ በመሥራት ላይ ሳለ ጉዳት የደረሰበት ሆኖ ከተገኘ አሠሪው የአሁኑ አመልካች በአሠሪና ሠራተኛ ጉዳይ አዋጅ ቁጥር 377/96 አንቀጽ 96(1) ድንጋጌ መሠረት ኃላፊነት አለበት።

በሠራተኛው /በአሁኑ ተጠሪ/ ላይ የደረሰው የአካል ጉዳት መጠን በተመለከተም፡-

የአዋጁ አንቀጽ 99(1) "የአካል ጉዳት" ማለት የመሥራት ችሎታ መቀነስን ወይም ማጣትን በሚያስከትል ሁኔታ በሥራ ላይ የሚደርስ ጉዳት እንደሆነ የሚያስረዳ ነው።

በዚሁ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ "2" ሥር በሥራ ላይ የደረሰ የአካል ጉዳት ውጤቶች፡-

- ጊዜያዊ የአካል ጉዳት
- ዘላቂ ከፊል የአካል ጉዳት
- ዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት እና
- ሞት

መሆናቸው ተዘርዝሯል።

የአዋጁ አንቀጽ 100 "ጊዜያዊ የአካል ጉዳት" የሚለውን ሠራተኛው ሥራውን ለተወሰነ ጊዜ በሙሉ ወይም በከፊል ለማከናወን እንዳይችል የሚያደርገው የአካል ጉዳት እንደሆነ የሚገልጽ ሲሆን አንቀጽ 101 ደግሞ ዘላቂ ከፊል ወይም ሙሉ የአካል ጉዳት የሚባለው እንዴት እንደሆነ የሚያብራራ ነው። በዚህ የሕጉ ትርጓሜ መሠረት ዘላቂ ከፊል የአካል ጉዳት ማለት ጉዳት የደረሰበትን ሠራተኛን የመሥራት ችሎታ የሚቀንስ የማይድን በሥራ ላይ የሚደርስ ጉዳት ነው።

ዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት ማለት ደግሞ ጉዳት የደረሰበትን ሠራተኛ ማናቸውንም ደመወዝ የሚያስገኝ ሥራ ለመሥራት የሚከለክለው የማይድን በሥራ ላይ የሚደርስ ጉዳት ነው፡፡

በዚህ ጉዳይ በሠራተኛው ላይ የደረሰው የአካል ጉዳት ዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት የሚለውን የሚያሟላ መሆን አለመሆኑ ከዚሁ ከአዋጅ አንቀጽ 101(2) አንፃር ሲመረመር የፍቼ ሆስፒታል የሕክምና ቦርድ የሰጠው የሕክምና ማስረጃ በአሁኑ ተጠሪ ላይ የደረሰው የአካል ጉዳት ማናቸውንም ደመወዝ የሚያስገኝ ሥራ ለመሥራት የሚከለክለው የማይድን የአካል ጉዳት ስለመሆኑ የሚያሳይ ባለመሆኑ በሕጉ ዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት ሊባል የሚችል አይደለም፡፡ ተጠሪው የፍቼ ሆስፒታል የህክምና ቦርድ በፃፈው የሕክምናው ማሥረጃ ላይ ወደ ጥቁር አንበሳ ሆስፒታል ሂዶ እንዲታይ ባለው መሠረት ሣይሄድ መቅረቱን ራሱ ያረጋገጠ ሲሆን አመልካች ተጠሪው እንደገና በሌላ ሆስፒታል ታይቶ የጉዳቱ መጠን ተረጋግጦ እንዲቀርብ የጠየቀውንም ከሰጠው መልስ እንደሚታየው የሚስማማበት ሣይሆን ባለው ታይቶ እንዲወሰን የሚጠይቅ በመሆኑ የደረሰበት የአካል ጉዳት ዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት ስለ መሆኑ ባልተረጋገጠበት ሁኔታ ዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት ነው ተብሎ ካሣ ሊከፈለኝ ይገባል በማለት ያቀረበው ክርክር ተቀባይነት የለውም፡፡

አሁን ባለው ሁኔታም ሲታይ በተጠሪው ላይ የደረሰው ጉዳት በሕጉ ዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት የሚባል ሆኖ ባይገኝም የአካል ጉዳት የደረሰበት መሆኑ ተረጋግጧል፡፡ በሕክምናው ማስረጃም የደረሰበት የአካል ጉዳት ተቀጥሮ ሲሰራ የነበረበትን ሥራ ለመሥራት እንደማያስችለው ተገልጿል፡፡ አመልካችም በክርክሩ ላይ ተጠሪ ተቀጥሮ ሲሰራ የነበረበትን ሥራ ተመልሶ መሥራት ይችላል አላለም፡፡ አመልካች በሠራተኛው ላይ የደረሰው ጉዳት ዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት መሆኑ ካልተረጋገጠ በቀር ካሣ ሊከፈለው አይገባም በማለት የሚያቀርበው ክርክር በሕጉ ተቀባይነት የሚሰጠው አይደለም፡፡

የአዋጁ አንቀጽ 109(3)(ለ) በሠራተኛው ላይ የደረሰው ጉዳት ከዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት መጠን በታች ሆኖ ከተገኘ በዚሁ አንቀጽ ንዑስ አንቀጽ 3(ሀ) ክፍያ መሠረት ሆኖ ከአካል ጉድለት ደረጃው ጋር ተመጣጣኝ የሆነ ክፍያ እንደሚሰጠው የሚደነግግ ነው፡፡

በአሁኑ ተጠሪም ላይ የደረሰው ጉዳት ከዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት መጠን በታች ነው ለማለት ስለተቻለ በዚሁ ድንጋጌ መሠረት ተመጣጣኝ የሆነ የጉዳት ካሣ እንዲያገኝ መወሰን ይኖርበታል፡፡ ሕጉ እንዲህ አይነት ሁኔታ ሲያጋጥም የካሣውን መጠን በርትዕ መሠረት አይቶ መወሰን ስለሚፈቅድ በዚሁ መሠረት በማመዛዘን ታይቶ የአሁኑ አመልካች ለሠራተኛው ለአሁኑ ተጠሪ ብር 24000 (ሃያ አራት ሺህ) ካሣ ሊከፍለው ይገባል በማለት ተወስኗል፡፡ የሥር ፍ/ቤቶች በአሁኑ ተጠሪ ላይ የደረሰውን ጉዳት በአዋጅ አንቀጽ 109(3)(ለ) መሠረት አይተው የካሣውን መጠን መወሰን ሲገባቸው የደረሰበት ጉዳት ዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት መሆኑ ሣይረጋገጥ የደረሰበት ጉዳት ዘላቂ ሙሉ የአካል ጉዳት ነው በማለት በአዋጅ አንቀጽ 109(3)(ሀ) መሠረት የአመት ደመወዙ በአምስት ተባዝቶ ካሣ እንዲከፈለው በሚል የሰጡት ውሣኔም መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ስለተገኘ የሚከተለው ተወስኗል፡፡

<u>ው ሣ ኔ</u>

1. የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በመ/ቁ 108579 በ10/01/2003 የሰጠው ውሣኔ፣ የኦሮሚያ ሰሜን ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 28436 በ30/09/2002 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔ እና የግራር ጃርሶ ወረዳ ፍ/ቤት በመ/ቁ 08697 በ16/06/2002 ዓ.ም የሰጠው ውሣኔ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348(1) መሠረት ተሻሽሎ አሠሪው የአሁኑ አመልካች ለሠራተኛው /ለአሁኑ ተጠሪ/ የጉዳት ካሣ ብር 24000 (ሃያ አራት ሺህ) እንዲከፍለው ተወስኗል፡፡
2. በዚህ መዝገብ በተደረገው የሰበር ክርክር ምክንያት የደረሰውን ወጪና ኪሣራ ግራቀኙ የየራሣቸውን ይቻሉ፡፡
3. በዚህ መዝገብ የተሰጠው ፍርድ ትክክለኛ ግልባጭ ይተላለፍ፡፡
4. በዚህ መዝገብ በ26/01/2003 ዓ.ም በግራር ጃርሶ ወረዳ ፍ/ቤት የተከፈተው አፈፃፀም እንዳይቀጥል ተብሎ የተሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል፡፡ ይፃፍ መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

ራ/ታ